

Debugovati u Haskellu ili ne, pitanje je sad

Seminarski rad u okviru kursa
Metodologija stručnog i naučnog rada
Matematički fakultet

Vladimir Batoćanin 074/2016 vladimir@wings.rs,
Stefan Stefanović, 26/2016, stefaniussuperbus@gmail.com
Jovan Ležaja, 473/2018, jovanlezaja@hotmail.com,
Đorđe Jovanović

17. april 2020

Sažetak

Ovaj seminarski rad obrađuje temu debugovanja u Haškel-u, odnosno da li je u dotičnom jeziku moguće tradicionalno debugovati i ako ne, zašto? Kakva je podrška za debugovanje u ugrađenom debageru i koliko su pouzdani drugi debageri, i da li ima smisla uopšte debugovati Haškel kod sa nečim osim GHCi-a. Osim GHCi debagera, obrađeni su Hud debager, Hat alat i Debug biblioteka. Za svaki debager su obrađeni najkorišćenije funkcije i prednosti i mane istih. Za Hud debager je obrađen i objašnjen strukturno orijentisan metod debugovanja, podržanost u različitim kompajlerima i rasprostranjenost. Dok je za Het alat i Debug biblioteku obrađeno generisanje i analiza traga, kao i pregled interaktivnih alata koji na različite načine analiziraju program i pomažu programeru pri debugovanju. Za potpuno razumevanja rada je predviđeno barem bazično predznanje Haskela.

Sadržaj

1	Uvod	2
2	Matematičko dokazivanje	2
3	GHCi Debager	3
4	Debugovanje korišćenjem Heta	4
5	HOOD Debager	6
6	Debugovanje korišćenjem Debug biblioteke	10
7	Zaključak	13
	Literatura	13

1 Uvod

Softverski bag se može definisati kao bilo koje nepredviđeno ponašanje programa. Popravljanje programa u kome su prisutni bagovi se sastoji iz sistematičnog proveravanja ponašanja programa, tj. da li dobijamo očekivani izlaz za dati ulaz. Svrha ovog procesa jeste otkrivanje scenarija u kome program ne daje ispravnu povratnu informaciju. Nakon ovog postupka najčešće sledi lociranje uzroka problema, ali je isto tako moguće da samim ispitivanjem postojanja бага implicitno dobijemo dovoljno informacija o njegovoj lokaciji. Ovaj proces se naziva **debugovanje**[8].

Pošto ovaj proces najčešće nije jednostavan, oformljeni su razni principi, metodologije i alati za debugovanje. Međutim, oni su se razvijali primarno za imperativne jezike, što znači da većina njih nije efikasna sa Haskellom, koji je čist funkcionalni jezik. Jedna od najbitnijih karakteristika programskog jezika Haskell je sam dizajn jezika, koji podstiče pisanje bezbednog i robusnog koda. Ovome najviše doprinosi stroga dinamička tipiziranost, što znači da interpretator javlja grešku istog momenta kada ne može sa sigurnošću da odredi tipove tj. potpise svih funkcija. Jos jedna vrlo bitna karakteristika Haskell je da podržava funkcije višeg reda kao i lenjo tj. nepotpuno izračunavanje. Ova karakteristika drastično smanjuje efikasnost tradicionalnih debagera[5].

Da bismo razumeli proces debugovanja Haskell programa, moramo se prvo osvrnuti na originalne osnovne principe debugovanja. Jedno od prvih i najzastupljenijih mišljenja o debugovanju je da programski kod treba dokazati kao svaki matematički iskaz, čime se eliminiše potreba za debugovanjem. Ovaj princip je iz mnogo razloga bio nepogodan jer su se programski jezici razvijali u smeru koji je njihov kôd činio sve teže dokazivim[5].

Izuzetak je strukturalni stil programiranja, koji propagira da se programi pišu u vrlo jednostavnim nezavisnim celinama. Ovaj princip je implementiran u mnogim programskim jezicima kroz procedure, funkcije i predikate. Za razliku od ostalih programskih jezika, Haskell u svojoj srži ima strukturalni stil programiranja, čime se ohrabruje matematičko dokazivanje njegovog koda[5].

2 Matematičko dokazivanje

Za Haskell se veoma lako nalazi analogon na formalno matematičkom jeziku, zbog toga što strukturalni dizajn implementira do na strukture podataka. Pošto su one vrlo temeljno definisane, moguće je indukcijom uopštiti program od baznog slučaja ka mnogo kompleksnijim. Ovo nam dozvoljava da već u fazi inicijalnog pisanja kôda dokažemo da je naš program matematički korektan. U ovom kontekstu se najčešće koristi metod *strukturne indukcije* (eng. *structural induction*). Ovo je moguće isključivo zbog rekursivno definisanih struktura podataka u Haskellu, pri čemu se koristi operator `|` (ili) koji u prevodu na formalni matematički jezik predstavlja uniju skupova[10]

Primer 2.1 *Rekurzivno definisanje liste u Haskellu dat je u listingu 1.*

```
1000 data Lista x = PraznaLista | Cons a (Lista x)
```

Listing 1: Rekurzivno definisanje liste u Haskellu

Znajući ovo, vrlo lako možemo dokazati korektnost programa koji koriste liste uz pomoć matematičke indukcije, gde bi nam .

Primer 2.2 *Primer funkcije koja radi sa listama čija korektnost se može dokazati matematičkom indukcijom dat je u listingu 2. Za baza indukcije uzimamo slučaj prazne liste, a za induktivni korak rekurzivni poziv liste čijom dekonstrukcijom dobijamo izolovani element, kao i listu za koju znamo da važi induktivna hipoteza*

```
1000 sum :: [Int] -> Int
      -- baza indukcije
1002 sum [] = 0
      -- induktivna hipoteza koja vazi za xs
      -- induktivni korak dodavanja jednog elementa x na xs
1004 sum (x:xs) = x + sum xs
```

Listing 2: Primer rekurzivno definisane funkcije

Iako su Haskell programi teoretski dokazivi, taj proces kod kompleksnih programa je i dalje skoro nemoguć, zbog čega se koriste konvencionalni debageri, od kojih je najpoznatiji GHCi Debager.

3 GHCi Debager

GHCi Debager je već integrisan u istoimeni interpretator odnosno kompajler, što znači da za korišćenje istog nije potrebna nikakva dodatna instalacija. Pre svega se mora napomenuti da se GHCi Debager ne može koristiti uvek. Ovo je zbog toga što sam GHCi ima dva režima kompilacije, prvi koji generiše bajt kod, i drugi koji generiše objektnu datoteku koje treba samo linkovati naknadno. Debugovanje je moguće samo u slučaju kada se kod prevodi u bajt kod, ali je zbog toga i deset puta sporije izvršavanje samog programa. Ova karakteristika se najčešće koristi tako što se bagoviti delovi koda prevode u bajt kod, dok se robusne biblioteke prevode u objektnu datoteku radi poboljšanja performansi[7].

3.1 Tačke zaustavljanja i inspekcija varijabli

GHCi debager nam omogućava da u željenim momentima zaustavimo program i proverimo vrednosti pojedinačnih promenljivih preko *tačaka zaustavljanja* (eng. *breakpoints*). Takodje vrlo bitna funkcionalnost je korak po korak izvršavanje programa sa zaustavljanjem. Izuzetak od ove funkcionalnosti su već prekompilirane biblioteke u koje nije moguće ući u okviru međukoraka.

Iako je moguće zaustaviti program na bilo kom izrazu odnosno liniji radi inspekcije varijabli, nije moguće proveriti tip i vrednost varijabli koje već nisu izračunate. Ovo je posledica činjenice da se u Haskell-u ne vrši zaključivanje tipova tokom izvršavanja programa. Naravno, uvek je moguće

forsirati dedukcije tipa, odnosno naterati program da nastavi izvršavanje taman toliko da usko odredi sa kojim tipom podataka se radi. Problem kod ovog pristupa se javlja u slučajevima kada bismo u bloku kôda koji treba da se izvrši da bismo dobili definitni tip željene promenljive postoji ugnježdjena tačka zaustavljanja, što uništava linearnost inspekcije i debugovanja kôda.

Posledice ovog problema se mogu amortizovati uvođenjem parcijalnog izračunavanja tipa izraza, umesto izračunavanja vrednosti celog izraza. Kao i uvođenje posebne komande za ispisivanje jos neevaluiranih vrednosti, ovo je vrlo korisno s obzirom da svaki tip pre nego što može konvencionalno da se ispisuje mora da ima implementiranu funkciju za prikazivanje (eng. *show*). Neevaluirane vrednosti Haskell rešava uvođenjem *obećanja* (eng. *thunk*), koje se uvek koriste pri lenjom izračunavanju. Nedostatak ove implementacije je to što izraz koji se lenjo odseče i ne izračuna se do kraja (na primer desna strana izraza konjukcije gde je prvi argument *False*), što znači da ni obećanje koje se nalazilo u odsečenom delu izraza nikada neće biti evaluirano.[3]

3.2 Trace

U tradicionalnim nefunkcionalnim jezicima se podrazumeva postojanje debagera, koji prati tačnu sekvencu poziva koji su se izvršavali od pokretanja programa. Ovo je izuzetno teško implementirati u programskim jezicima kao što je Haskell zbog toga što se izrazi i funkcije ne izračunavaju tačnim redosledom kojim su pozvani već se izračunavaju tek kada su potrebni za neko drugo izračunavanje (eng. *demand-driven execution*). Idealno rešenje bi bilo da se programera apstrahuje evaluacija koja bi izgledala što više kao ona u imperativnom jeziku, dok bi interno bio čuvan pravi redosled poziva i evaluacija, ovo rade neki Haskell debageri, ali GHCi nema tu funkcionalnost, odnosno ne pravi leksicki stek poziva (eng. *lexical call stack*), on nam isključivo daje da na tackama zaustavljanja imamo pregled prethodnih koraka evaluiranja.

4 Debugovanje korišćenjem Heta

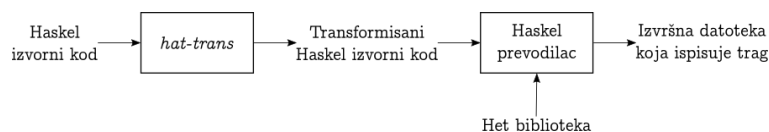
Het (eng. *Hat* – *Haskell tracer*) je alat koji se koristi za generisanje *traga* (eng. *trace*) prilikom izvršavanja Haskell programa i nadziranje tako generisanog *traga* [1]. Smatra se jednim od najnaprednijih alata za debugovanje u Haskellu. Prednost alata Het u odnosu na ostale alate za debugovanje se ogleda upravo u upotrebi *traga*, jer se programeru pruža pogled unutar “crne kutije”, tj. sva izračunavanja u našem Haskell programu bivaju razmotana u niz redukcija koje programer može da analizira korišćenjem različitih interaktivnih alata, pri čemu svaki od njih na različite načine interpretira generisane tragove i omogućava široki spektar analiza izračunavanja Haskell programa. Ovaj alat nije deo nekog prevodioca ili interpretatora za programski jezik Haskell, što se moglo smatrati prednošću u vremenu kada su se koristili različiti prevodioci za Haskell programski jezik, pa samo njegovo postojanje i održavanje nije bilo tesno vezano za postojanje i održavanje nekog specifičnog prevodioca, odnosno

interpretatora [1]. Međutim danas, u vremenu kada je *GHC* (*GHC* – *Glasgow Haskell Compiler*) najpristupačniji Haskell prevodilac, ta osobina Heta ne mora nužno da se smatra prednošću, uzimajući u obzir da se sa konstantnim izlaskom novih verzija *GHC*-a javlja potreba za konstantnim održavanjem. U ovom radu naglasak će biti na korišćenju alata Het kao debagera, no on može da se koristi i u svrhe posmatranja kako funkcioniše korektno napisan Haskell program [11]. Nažalost, usled zastarelosti biblioteka koje koristi alat Het, autori rada nisu uspjeli da osposobe alat na svojim mašinama nakon više pokušaja. Ova situacija nije začuđujuća, uzimajući u obzir da je još 2008. godine Berni Poup (eng. *Bernie Pope*) u svom radu rekao sledeće: “Het nudi nekoliko moćnih alata koji obuhvataju različite stilove debugovanja, ali je praćen negativnim uticajem na performanse, pritom nije dobro integrisan sa opšteprihvaćenim programerskim okruženjem (*GHC*), čime otežava njegovu upotrebu” [7].

Alat Het pruža programeru uvid u detalje izračunavanja pri izvršavanju Haskell programa korišćenjem *tragača* (eng. *tracer*). Koristeći se informacijama koje generiše *tragač* moguće je locirati greške u našem kôdu (ukoliko takvih ima). Sledenje *tragova* izračunavanja u Hetu se sastoji iz dve faze: prva je *ostavljanje traga* (eng. *trace generation*), a druga je *pregledanje traga* (eng. *trace viewing*) [1].

4.1 Ostavljanje traga

U fazi *ostavljanja traga* se pokreće program koji treba da se debuguje tako da ispisuje *trag* u određenu datoteku. Da bi program ispisivao *trag* u datoteku, potrebno ga je prvo transformisati korišćenjem alata koji se sadrži u Hetu pod nazivom *hat-trans*. U tom procesu se naš Haskell program transformiše u Haskell program koji se prevodi i povezuje (eng. *linking*) sa odgovarajućim bibliotekama koje pruža Het [1]. Tako transformisan program se prevodi i pokreće, pri čemu transformisan program radi isto što i originalni program, uz dodatak da ispisuje *trag* u određenu datoteku. Grafički prikaz ostavljanja traga je prikazan na slici 1.

Slika 1: Ostavljanje traga u Hetu

Jedna od razlika koja se javlja kod Heta u odnosu na neke druge debagere je ta da je uloga transformisanja izvornog koda prepuštena računaru, tj. da je programer oslobođen od dodavanja novog koda u cilju debugovanja, kao što to imamo kod Hud (eng. *Hood*) debagera ubacivanjem *observe* ključne reči. Ta osobina alata Het se može smatrati vrlinom, obzirom da je cilj debugovanja da bude što “bezbolniji”, kako po originalni izvorni kod, tako i po programera. Naime, kada je u pitanju menjanje izvornog koda u cilju debugovanja, težnja programera je da napravi što manje izmena u samom izvornom kodu, a pritom se uvodi još jedan faktor greške ukoliko

se taj kod menja ručno. Takođe, prilikom pokretanja tako transformisanog programa, datoteku sa tragom je moguće koristiti neograničen broj puta, s obzirom da je ta datoteka sačuvana u sekundarnoj memoriji ne bi li više alata iz Heta moglo da se koristi datotekom u jednom pokretanju programa. Po pitanju zauzetosti memorije ova osobina nije baš poželjna jer, u slučaju debugovanja kompleksnijih programa, datoteka koja sadrži trag izvršavanja programa može da bude velika u smislu memorije. Nakon ove faze se prelazi u fazu *pregledanja traga*.

4.2 Pregledanje traga

Kada je naš program završio, moguće je pregledati *trag* korišćenjem alata koje nudi Het. Važno je napomenuti da se pod terminom “završavanje programa” ne smatra da je program isključivo završio *ispravno*, već da je program eventualno završio sa nekom porukom o grešci ili pak da je prekinut od strane programera [9]. Za analizu *traga* Het nudi nekolicinu interaktivnih alata koji pregledaju ponašanje programa, između ostalog su to: *hat-observe*, *hat-trail*, *hat-detect*, *hat-explore* i *hat-stack*. Opis navedenih alata se nalazi u tabeli 1. Veliki broj alata koji nude različite poglede na program koji se debuguje je jedna od glavnih osobina alata Het, a uzimajući u obzir da su određeni alati inspirisani nekim već postojećim debagerima (Freja (eng. *Freja*) kao inspiracija za *hat-detect* i Hud (eng. *HOOD*) kao inspiracija za *hat-observe* [9]), ređe se javlja potreba za drugim alatima pri debugovanju Haskell programa.

Nažalost, nekompatibilnost alata Het sa novijim verzijama Haskell biblioteka i *GHC*-om (*GHC* - *Glasgow Haskell Compiler*) ga čini nepristupačnim programerima koji žele da posvete što manje vremena na iscrpna podešavanja verzija raznoraznih biblioteka, a što više na debugovanje.

5 HOOD Debager

Hud (eng. *HOOD* - *Haskell Object Observation Debugger*) je mali debager za Haskell, baziran na posmatranju struktura podataka dok se prosleđuju između funkcija.[2] Implementiran je kao nezavisna biblioteka koju je moguće koristiti iz bilo kog Haskell kompajlera, što ga izdvaja u odnosu na ostale debugere. Korišćenje huda je relativno prosto. Prvo se vrši umetanje funkcije *observe* ispred objekta koji se posmatra ili između dve funkcije čije međustanje želimo da posmatramo. Nakon toga program se izvršava, a zatim se vrši ispis stanja objekata koji su posmatrani. Tip ove funkcije je:

```
1000 observe :: (Observable a) => String -> a -> a
```

¹Stek je *virtuelni* zato što je u stvarnom steku izračunavanja Haskell programa omogućeno *lenjo izračunavanje*, dok se kod virtuelnog steka prikazuje kakav bi bio stek u slučaju strogo izračunavanja.

Tabela 1: Opis nekih od alata koje nudi Het

Naziv alata	Opis
<i>hat-observe</i>	Prikazuje kako se koriste funkcije najvišeg nivoa, tj. za svako ime funkcije prikazuje sve argumente sa kojima je data funkcija pozivana u toku izračunavanja programa, kao i rezultate tih poziva [9].
<i>hat-trail</i>	Omogućava praćenje izračunavanja <i>unatraške</i> , počevši od poruke o grešci ili od izlaza programa [9].
<i>hat-detect</i>	Postavljanjem da/ne pitanja za svaku primenu vrednosti na neku funkciju, ovaj alat poluautomatski locira grešku u programu [9]. Debugovanje na ovaj način predstavlja srž <i>algoritamskog debugovanja</i> .
<i>hat-stack</i>	Ovaj alat za neuspešna izvršavanja programa nagoveštava u kojoj funkciji je došlo do prekida izvršavanja, i to tako što ispiše <i>virtuelni stek</i> ¹ funkcijskih poziva [9].
<i>hat-explore</i>	Slično kao i kod uobičajenih debagera, ovaj alat označava trenutnu poziciju u izvornom kodu u kojoj se nalazi prilikom izračunavanja programa, ujedno prikazujući i redosled pozivanja funkcija u toku izračunavanja [9].

gde je prvi argument labela kojom obeležavamo ispis, a drugi je objekat koji se posmatra. Kao što se vidi u potpisu funkcije, postoji tipsko ograničenje tj. posmatrani objekat mora da bude klase *Observable*, što je već implementirano za osnovne tipove. Za svaki novi tip koji se napravi nepohodno je da pridruži ovoj klasi, ako želimo da ga posmatramo. Što se tiče Haskela, *observe* se ponaša kao funkcija identiteta s tim što čuva podatke za kasnije čitanje. U jednom programu je moguće imati više poziva funkcije *observe*, koje razlikujemo korišćenjem labela. Takođe je moguće posmatrati bilo koji izraz, a ne samo međustanja funkcijskih poziva. Pozivi funkcije *observe* ne zahtevaju dodatna izračunavanja posmatranog objekta što ide u prilog efikasnosti ovog alata.[6] Glavna prednost huda je to što uz minimalne promene kôda dobijamo strukturiran prikaz objekata.

5.1 Primeri korišćenja funkcije observe

Primer 5.1 *Posmatranje konačne liste:*

Ovde je eksplicitno naveden tip podatka koji se posmatra, ali to nije neophodno.

```

1000 pr1 :: IO ()
      pr1 = print ((observe "lista" :: Observing [Int]) [0..9])
1002 -- lista
      0 : 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : 6 : 7 : 8 : 9 : []

```

Podjednako je validan i sledeći izraz:

```
1000 pr1 = print (observe "lista" [0..9])
```

Primer 5.2 *Posmatranje međustanja*

```
1000 pr2 :: IO()
1001 pr2 = print . reverse . observe "medjustanje" . reverse $ [0..9]
1002 -- medjustanje
1003 9 : 8 : 7 : 6 : 5 : 4 : 3 : 2 : 1 : []
```

Ovde vidimo da observe podržava parcijalnu aplikaciju, što je standardni način zapisivanja kada posmatramo međustanja.^[2]

Primer 5.3 *Beskonačne liste*

```
1000 pr3 :: IO()
1001 pr3 = print (take 6 (observe "beskonacna lista" [0..]))
1002 -- beskonacna lista
1003 0 : 1 : 2 : 3 : 4 : 5 : _
```

Primećujemo da su brojevi od 0 do 5 izračunati i prikazani, a ostatak koji nije izračunat je prikazan sa karakterom `_`.

Primer 5.4 *Liste sa neizračunatim elementima*

```
1000 pr4 :: IO()
1001 pr4 = print (length (observe "konacna lista" [1..6]))
1002 -- konacna lista
1003 _ : _ : _ : _ : _ : _ : []
```

Pošto je Haskell lenj jezik, elementi nisu izračunati, pa samim tim ni observe ne može da ih vidi.

Primer 5.5 *Liste sa polovično izračunatim elementima*

```
1000 pr5 :: IO()
1001 pr5 = let xs = observe "polovicna lista" [0..9]
1002       in print(xs !! 1 + xs !! 5)
1003 -- polovicna lista
1004 _ : 1 : _ : _ : _ : 5 : _
```

Primećujemo da observe vidi samo one elemente koji su izračunati.

Primer 5.6 *Korišćenje više funkcija observe*

U ovom primeru vidimo kako možemo da ispratimo sva međustanja izvršavanja jedne funkcije, što znatno olakšava uočavanje mesta greške. Funkcija vraća niz cifara datog broja.


```

1000 cifre :: Int -> [Int]
1001 cifre = observe "posle reverse"
1002     . reverse
1003     . observe "posle map"
1004     . map ('mod' 10)
1005     . observe "posle takeWhile"
1006     . takeWhile (/= 0)
1007     . observe "posle iterate"
1008     . iterate ('div' 10)
1009
1010 cifre 3542
1011 -- posle iterate
1012 (3542 : 354 : 35 : 3 : 0 : _)
1013 -- posle takeWhile
1014 (3542 : 354 : 35 : 3 : [])
1015 -- posle map
1016 (2 : 4 : 5 : 3 : [])
1017 -- posle reverse
1018 (3 : 5 : 4 : 2 : [])

```

Primer 5.7 Posmatranje funkcija

Pored posmatranja osnovnih tipova podataka, moguće je i posmatranje funkcija tj. posmatranje mapiranja argumenata u rezultate.^[2] Argumenti i rezultati mogu sadržati neizračunate elemente, kao u prethodnim primerima.

```

1000 pr6 = print ((observe "length" :: Observing([Int] -> Int))
1001             length [1..3])
1002 -- length
1003 { \ (_ : _ : _ : []) -> 3
1004 }

```

Funkcija *observe* sada prima tri argumenta: labelu, funkciju(*length*) i njen argument. Ovako Haskell program tumači ovaj izraz:

```

1000 (observe "length" :: Observing ([Int] -> Int)) length [1..3]
1001 -- uklanja se anotacija tipa posmatrane funkcije
1002 observe "length" length [1..3]
1003 -- observe i labela "length" se zamenjuju funkcijom identiteta
1004 id length [1..3]
1005 -- id uzima jedan argument
1006 (id length) [1..3]
1007 -- id length postaje samo length
1008 length [1..3]

```

Ovakvo tumačenje podržava i funkcije sa više argumenata kao i funkcije višeg reda.

```

1000 pr7 = print (observe "foldl (+) 0 [1..4]" foldl (+) 0 [1..4])
1001 -- foldl (+) 0 [1..4]
1002 { \ { \ 6 4 -> 10
1003     , \ 3 3 -> 6
1004     , \ 1 2 -> 3
1005     , \ 0 1 -> 1
1006     }
1007   0
1008   (1 : 2 : 3 : 4 : [])

```

```

1010 }      -> 10

```

Posmatrajući *foldl*, posmatrali smo i njene argumente i dobili detaljan prikaz izvršavanja.

Sada ćemo razmotriti prethodni primer sa ciframa, samo što ćemo ovog puta posmatrati funkcije umesto međustanja.

```

1000 cifre :: Int -> [Int]
1001 cifre = reverse
1002   . observe "map" map ('mod' 10)
1003   . observe "takeWhile" takeWhile (/= 0)
1004   . observe "iterate" iterate ('div' 10)
1005   -- iterate
1006   { \ { \ 3 -> 0
1007     , \ 35 -> 3
1008     , \ 354 -> 35
1009     , \ 3542 -> 354
1010     } 3542
1011     -> 3542 : 354 : 35 : 3 : 0 : _
1012   }
1013   -- takeWhile
1014   { \ { \ 0 -> False
1015     , \ 3 -> True
1016     , \ 35 -> True
1017     , \ 354 -> True
1018     , \ 3542 -> True
1019     } (3542 : 354 : 35 : 3 : 0 : _)
1020     -> 3542 : 354 : 35 : 3 : []
1021   }
1022   -- map
1023   { \ { \ 3 -> 3
1024     , \ 35 -> 5
1025     , \ 354 -> 4
1026     , \ 3542 -> 2
1027     } (3542 : 354 : 35 : 3 : [])
1028     -> 2 : 4 : 5 : 3

```

Funkcija *iterate* je uzela broj 3542 i napravila beskonačni opadajući niz brojeva od kojih je samo prvih pet izračunato. Funkcija *takeWhile* je od beskonačnog niza napravila konačni kada je naišla na element 0. Funkcija *map* je od svakog elementa niza uzela poslednju cifru i napravila novi niz koji funkcija *reverse* obrće. U ovom primeru vidimo koliko je hud moćan alat i sa kojom se lakoćom koristi.

6 Debugovanje korišćenjem Debug biblioteke

Debug biblioteka je kreirana or strane Nila Mičela(eng. *Neil Mitchell*) zarad laganog debugovanja Haskell programa[4]. Fokus ove biblioteke jeste na jednostavnosti korišćenja i intuitivnom interfejsu. Pošto je u pitanju Haskell biblioteka, ona ne zavisi od eksternih alata, što znatno olakšava njeno korišćenje i održavanje. Debug pri korišćenju generiše trag (eng. *trace*) i omogućava jasno praćenje generisanog traga kroz svako pozivanje

funkcije[1]. Mičelov Debug se može integrisati u Haskell program na više načina, najčešće putem enkapsuliranja programskog koda u okviru debug funkcije[4].

Program koji ćemo koristiti za demonstraciju Debug biblioteke se sastoji od 3 funkcije, sve tri treba da vrate koliko elemenata u nizu je veće od početnog.

```

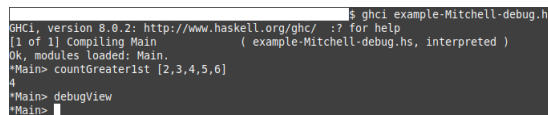
1000 {-# LANGUAGE TemplateHaskell, ViewPatterns, PartialTypeSignatures
      #-}
1001 {-# OPTIONS_GHC -Wno-partial-type-signatures #-}
1002 import Debug
1003
1004 debug [d|
      countGreater1st :: (Ord a) => [a] -> Int
      countGreater1st [] = 0
      countGreater1st [x] = 0
      countGreater1st (x:y:xs)
          | y > x = 1 + countGreater1st (x:xs)
          | otherwise = 0 + countGreater1st (x:xs)
1012
      countGreater1st' :: (Ord a) => [a] -> Int
      countGreater1st' [] = 0
      countGreater1st' [x] = 0
      countGreater1st' (x:y:xs)
          | y > x = 1 + countGreater1st' (y:xs)
          | otherwise = 0 + countGreater1st' (x:xs)
1018
      countGreater1st'' :: (Ord a) => [a] -> Int
      countGreater1st'' [] = 0
      countGreater1st'' [x] = 0
      countGreater1st'' (x:y:xs)
          | y >= x = 1 + countGreater1st'' (x:xs)
          | otherwise = 0 + countGreater1st'' (x:xs)
1024
      |]

```

Listing 3: Okružujemo naš kod funkcijom debug, iz biblioteke Debug, sa uključivanjem ekstenzija navedenih u prvom redu

6.1 Primena debug-a

U ovom odeljku će biti demonstriran tipičan primer korišćenja debug biblioteke, korišćenjem primera navedenog gore.


```

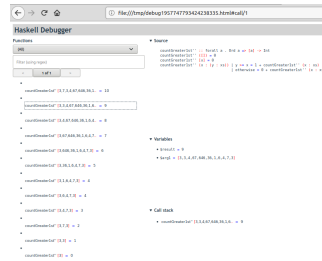
$ ghci example-Mitchell-debug.hs
GHCi, version 8.0.2: http://www.haskell.org/ghc/ :? for help
[1 of 1] Compiling Main
      ( example-Mitchell-debug.hs, interpreted )
OK, modules loaded: Main.
*Main> countGreater1st [2,3,4,5,6]
4
*Main> debugView
Main>

```

Slika 2: Primer pozivanja ghci i debug putem terminala

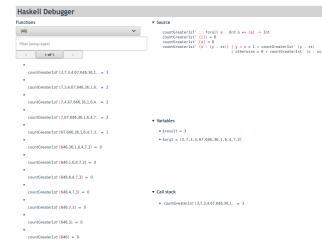
Nakon što pozovemo bilo koju funkciju i ona se izvrši, ona zahvaljujući debug funkciji ostavlja trag. Komandom debugView pozivamo brauzer(browser) prozor koji nam prikazuje željene informacije. Druga opcija je da sa debugRun automatski izvršimo funkciju i pozovemo prozor[4].

Za svaku od levo navedenih funkcija koje predstavljaju call stack ovog programa možemo jasno videti argumente i rezultat, što nam omogućava

Slika 3: Prozor Debug-a nakon primene countGreater1st

pregledno debugovanje bilo kog Haskell programa. Primetićemo da prvi primer radi kako treba, tj vraća 8 elemenata većih od prvog.

Slika 4: Prozor Debug-a nakon primene countGreater1st'

Drugi primer vraća rezultat 3. Na nama je da vidimo u čemu je problem. U levoj strani možemo videti sve funkcije koje su pozvane, što nam služi kao Call Stack programa. Prvi red predstavlja prvu pozvanu funkciju. Drugi red nam je sledeći poziv. Primetimo da je neobičan. Naš plan s ovom funkcijom je da nađemo broj elemenata veći od prvog, a izgleda da smo ga odbacili pri drugom pozivu. Gore imamo programski kod funkcije i možemo pogledati šta je urađeno. Kad je drugi element veći od prvog, mi rekursivno pozivamo funkciju sa listom bez prvog elementa, i tako kroz ostale. Našli smo bug!

U trećem primeru dobijamo krajnji rezultat 10. Primetimo u drugom pozivu, gledajući call stack, da on vraća +1 za niz koji počinje sa 3,3. Gledajući kod funkcije primetimo da vraća +1 kada su jednaki brojevi. Bug je pronađen!

Ovo je u suštini kako se radi sa Debug-om. Jednostavan prozor gde se vidi manje-više sve što treba.

6.2 Problemi debug-a i Debug.Hoed

Debug nije bez svojih problema. On koristi Show instance da bi prikazao vrednosti, što pravi probleme ako se program oslanja na lenjo izračunavanje, na primer kad imamo beskonačni niz. U tom slučaju program će najčešće da crash-uje ili se zaglavi u beskonačnoj petlji[4].

Slika 5: Prozor Debug-a nakon primene `countGreater1st`, izabrali smo drugi poziv da pogledamo

Debug.Hoed rešava gorenavedene probleme. U pitanju je biblioteka građena na Debug koja takođe koristi TemplateHaskell, koja podržava lenjo izračunavanje i nudi jasan prikaz Call Stack-a. Primer kako izgleda prozor s njim se može pronaći u literaturi. Važno je napomenuti da je u eksperimentalnoj fazi, tj. mogu se očekivati drugi bagovi pri korišćenju.

Nažalost, nismo u mogućnosti da prikazemo praktičan primer sa Debug.Hoed usled problema sa zastarelom verzijom ghci koja se dobija preko apt repozitorijuma (8.0 umesto 8.2+, koji Debug.Hoed zahteva)

7 Zaključak

Ovaj rad se pozabavio pitanjem debugovanja u Haskell programskom jeziku. Posle analize i isprobavanja svih debagera, stekli smo bolje razumevanje u to kako debugovanje u Haskellu funkcioniše. No glavno pitanje koje je potrebno naglasiti kada je u pitanju debugovanje u Haskellu je – da li je debugovanje u Haskellu prijemčivo? Autori rada smatraju da je sam Haskellov dizajn kao programskog jezika zajedno sa svojim ugrađenim debagerima sasvim dovoljan kada je u pitanju debugovanje, što se može potvrditi čestom pojavom da debageri izvan već ugrađenog nisu ažurni sa trenutnom verzijom jezika, ili prosto uopšte ne funkcionišu više. Među ostalom kao primer se može navesti većina izloženih tehnologija u ovom radu, koje su u velikom broju slučajeva ili nefunkcionalne ili zapostavljene.

Literatura

- [1] Olaf Chitil, Colin Runciman, and Malcolm Wallace. Transforming haskell for tracing. In *Symposium on Implementation and Application of Functional Languages*, pages 165–181. Springer, 2002.
- [2] Andy Gill. Debugging haskell by observing intermediate data structures.
- [3] Miran Lipovaca. *Learn you a haskell for great good!: a beginner's guide*. no starch press, 2011.
- [4] Neil D. Mitchell. Mitchell Debug, 2017. on-line at: <https://github.com/ndmitchell/debug>.

- [5] Bernard James Pope. *A declarative debugger for Haskell*. PhD thesis, 2006.
- [6] Bernard James Pope. A declarative debugger for haskell. 2006.
- [7] Bernie Pope. Step inside the ghci debugger. *Monad Reader*, 1(10), 2008.
- [8] Richard Stallman, Roland Pesch, Stan Shebs, et al. Debugging with gdb. *Free Software Foundation*, 51:1–5, 2002.
- [9] Hat Team. The Haskell Tracer Hat, 2013. on-line at: <https://archives.haskell.org/projects.haskell.org/hat/>.
- [10] Simon Thompson. *The Craft of Functional Programming*. Addison-Wesley, London, 1999.
- [11] Malcolm Wallace, Olaf Chitil, Thorsten Brehm, and Colin Runciman. Multiple-view tracing for haskell: a new hat. 2001.